

THỰC TRẠNG THỰC HIỆN QUY TRÌNH DẠY HỌC CỦA GIẢNG VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI NGỮ HIỆN NAY

• ThS. NGUYỄN QUANG GIAO

Trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Đà Nẵng

Quản lý trường đại học (ĐH) bao gồm nhiều lĩnh vực như: Quản lý đào tạo, quản lý quá trình dạy học, quản lý nghiên cứu khoa học, quản lý đội ngũ cán bộ, quản lý sinh viên, quản lý tài chính, quản lý cơ sở vật chất và các điều kiện hỗ trợ... Để đảm bảo chất lượng sản phẩm đào tạo của trường ĐH, nhà trường cần quản lý chất lượng tất cả các lĩnh vực quản lý.

Trong các lĩnh vực quản lý nêu trên, quản lý quá trình dạy học là lĩnh vực quan trọng nhất bởi nó quyết định trực tiếp đến chất lượng sản phẩm đào tạo, tác động đến uy tín, thương hiệu của nhà trường đồng thời ảnh hưởng đến chất lượng nguồn nhân lực cung cấp cho xã hội. Trong quản lý chất lượng quá trình dạy học thì quá trình dạy học được thiết kế thành quy trình dạy - học bao gồm các bước thực hiện với các nội dung cụ thể.

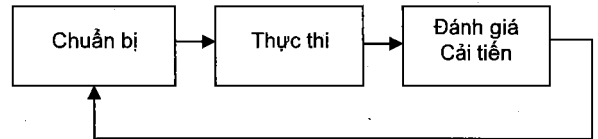
Trong xu thế hội nhập và phát triển hiện nay, ngoại ngữ đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong việc thúc đẩy nhanh tiến trình hội nhập khu vực và quốc tế của đất nước. Đồng thời, nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước phải sử dụng thành thạo ngoại ngữ nhằm tiếp cận nhanh chóng và hiệu quả nguồn tri thức tinh hoa nhân loại. Đảm bảo và nâng cao chất lượng đào tạo nói chung, chất lượng quá trình dạy học nói riêng được xem là nhiệm vụ bắt buộc của các trường đại học ngoại ngữ (ĐHNN). Vì vậy, quản lý chất lượng quá trình dạy học thông qua việc thực hiện nghiêm túc, đầy đủ quy trình dạy - học được xem là giải pháp hữu hiệu, cần thiết đối với các trường ĐHNN nhằm đảm bảo và nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường.

1. Quy trình dạy học

Đề cập đến quá trình dạy học không thể không lưu tâm đến quy trình dạy học, trong đó theo tác giả Nguyễn Đức Chính (2009) "quy trình dạy - học là một quá trình tương tác có chủ định giữa các yếu tố cấu thành nhằm tạo ra sự thay đổi

hành vi của người học, hướng tới những mục tiêu giáo dục cao hơn". Quy trình dạy - học đồng thời là công cụ quản lý chất lượng quá trình dạy học bởi lẽ trong quản lý chất lượng quá trình dạy học thì quá trình dạy học được thiết kế thành một quy trình bao gồm các bước thực hiện với các nội dung cụ thể. Chính vì vậy, thực hiện đầy đủ các nội dung theo trình tự các bước của quy trình dạy - học sẽ đảm bảo chất lượng của quá trình dạy học.

Quy trình dạy - học xét trên quan điểm hệ thống bao gồm 3 giai đoạn là: Chuẩn bị; thực thi và đánh giá cải tiến, trong đó đầu ra giai đoạn trước là đầu vào của giai đoạn kế tiếp và tác động với nhau được thể hiện như ở hình 1.

Hình 1: Các giai đoạn của quy trình dạy - học

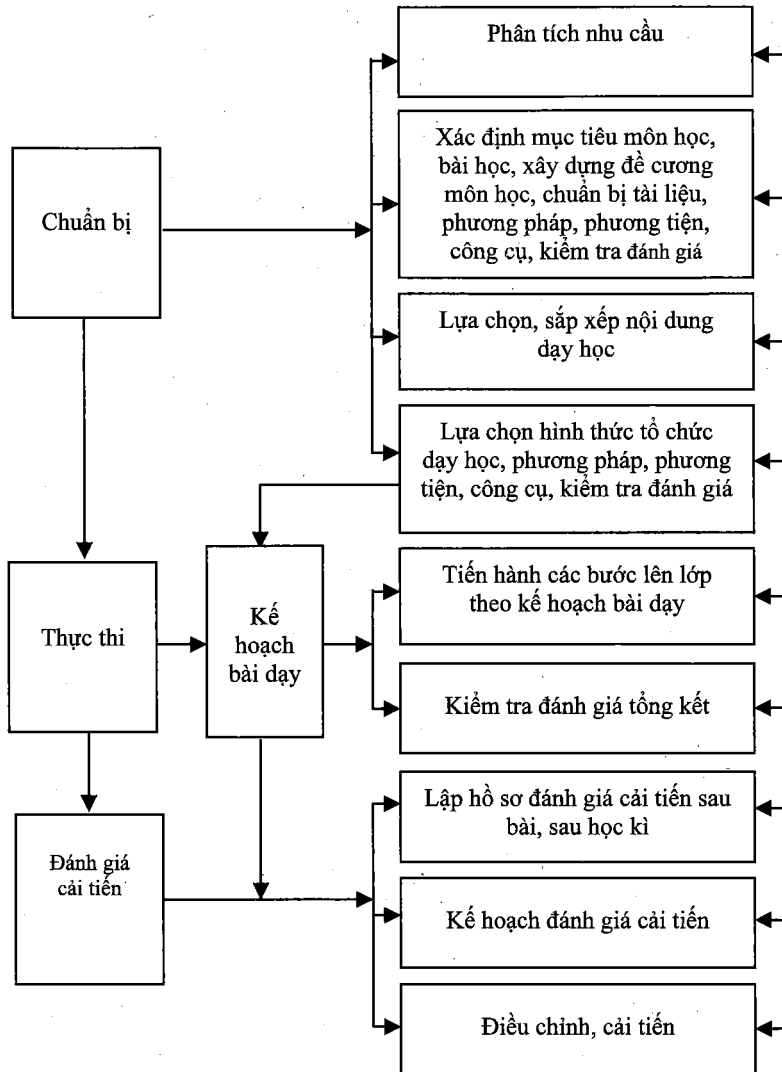
Trong từng giai đoạn của quy trình dạy học bao gồm các nội dung công việc cụ thể với các bước thực hiện được thể hiện như ở hình 2 (trang 30).

2. Thực trạng thực hiện quy trình dạy học của giảng viên (GV) các trường ĐHNN hiện nay

Để tìm hiểu thực trạng thực hiện quy trình dạy học của GV các trường ĐHNN, chúng tôi tiến hành khảo sát ý kiến đánh giá của 108 cán bộ quản lý và GV của 03 trường ĐHNN trên toàn quốc (ĐHNN - ĐH Quốc gia Hà Nội, ĐHNN - ĐH Huế, ĐHNN - ĐH Đà Nẵng) với kết quả thể hiện về cơ bản GV các trường ĐHNN đã thực hiện tốt các bước trong quy trình dạy học. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều nội dung của quy trình dạy học chưa được GV thực hiện đầy đủ, cụ thể: Chưa tiến hành kiểm tra kiến thức nền của SV trước khi bắt đầu môn học (45,5% ý kiến); chưa điều

Hình 2: Các bước của quy trình dạy - học

tra phong cách học của SV (76.9% ý kiến); chưa tiến hành điều tra hứng thú học tập môn học của SV (55.6% ý kiến); chưa tuyên bố triết lí dạy học của môn học (54.6% ý kiến); chưa nghiên cứu môi trường dạy học (52.8 ý kiến); chưa tiến hành đánh giá kiến thức SV lĩnh hội trong và sau giờ dạy (56.5% ý kiến); chưa thu thập thông tin phản hồi từ phía SV về hoạt động dạy - học (76.9% ý kiến); chưa xây dựng kế hoạch cải tiến (78.7% ý kiến); chưa tiến hành cải tiến sau mỗi bài, mỗi học kỳ (71.3% ý kiến).

Thông qua kết quả khảo sát có thể nhận thấy: GV các trường ĐHN chưa thực hiện đầy đủ các nội dung trong khâu phân tích nhu cầu, cụ thể chưa triển khai đầy đủ điều tra đối tượng

SV học tập môn học, bao gồm: GV chưa tiến hành kiểm tra kiến thức nền của SV trước khi bắt đầu môn học; chưa điều tra phong cách học của SV; chưa tiến hành điều tra hứng thú học tập môn học của SV. Chính vì không thực hiện đầy đủ các nội dung của khâu phân tích nhu cầu nên GV không có cơ sở để tuyên bố triết lí dạy học môn học của bản thân GV. Bên cạnh đó, GV chưa thực hiện việc nghiên cứu môi trường dạy - học. Giai đoạn đánh giá cải tiến trong quy trình dạy - học hầu như chưa được GV thực hiện. Trong đó, việc đánh giá kiến thức SV lĩnh hội trong và sau giờ dạy; thu thập thông tin phản hồi từ phía SV về hoạt động dạy học; xây dựng kế hoạch cải tiến; tiến hành cải tiến sau mỗi bài,

Hình 3: Các giai đoạn của quy trình dạy học

Giai đoạn	Nội dung	Tiêu chí đánh giá
Chuẩn bị	<ul style="list-style-type: none"> - Phân tích nhu cầu, bao gồm: + Xác định vị trí môn học trong chương trình của bậc học hay cấp học + Điều tra đối tượng SV: Kiểm tra kiến thức nền; Điều tra phong cách học của SV; Điều tra hứng thú của SV với môn học + Nghiên cứu điều kiện vật chất - kĩ thuật hỗ trợ, môi trường dạy học môn học - Xác định mục tiêu môn học, bài học, xây dựng đề cương môn học, chuẩn bị tài liệu, phương pháp, phương tiện, công cụ, kiểm tra đánh giá <ul style="list-style-type: none"> - Chuẩn bị kế hoạch bài dạy + Viết mục tiêu bài dạy + Lựa chọn, sắp xếp nội dung dạy học + Lựa chọn hình thức tổ chức dạy học, phương pháp, phương tiện, công cụ, kiểm tra đánh giá 	<ul style="list-style-type: none"> - Môn học được xác định trong CTGD - Kết quả kiểm tra kiến thức nền; phong cách học của SV; hứng thú của SV đối với môn học - Hiểu rõ về điều kiện vật chất - kĩ thuật hỗ trợ, môi trường dạy học môn học - Đề cương môn học được xây dựng đảm bảo các yêu cầu: Thông tin về GV; Thông tin về môn học; Nêu rõ mục tiêu của môn học, cụ thể sau khi kết thúc môn học, SV sẽ đạt được các yêu cầu về kiến thức, kĩ năng, thái độ; Tóm tắt nội dung môn học; Nội dung chi tiết môn học; Tài liệu chuyên môn; Hình thức tổ chức dạy học; Lịch trình chung của môn học; Chính sách đối với môn học và các yêu cầu khác của GV; Phương pháp, hình thức kiểm tra - đánh giá; Lịch thi. - Kế hoạch giảng dạy được xây dựng trong đó nêu rõ phân bổ thời gian đối với từng bài học cụ thể - Xác định giáo trình, tài liệu tham khảo - Kế hoạch bài dạy đảm bảo các yêu cầu: Nêu rõ mục tiêu bài dạy; Nêu rõ các bước lên lớp của GV đồng thời với các bước hoạt động học của SV; Nêu rõ tài liệu GV sẽ giảng dạy với các phương tiện dạy học cụ thể; Các hình thức kiểm tra - đánh giá GV sẽ sử dụng; Nêu ra được kết quả mong đợi khi kết thúc bài học.
Thực thi	<ul style="list-style-type: none"> - Tiến hành các bước lên lớp theo kế hoạch bài dạy <ul style="list-style-type: none"> - Kiểm tra đánh giá việc đạt mục tiêu dạy học 	<ul style="list-style-type: none"> - GV thông báo và cung cấp đề cương môn học, giới thiệu đầy đủ giáo trình và tài liệu tham khảo, hình thức kiểm tra, đánh giá môn học cho SV ngay từ buổi học đầu tiên - Đảm bảo theo kế hoạch bài dạy - Phương pháp giảng dạy phù hợp: Kết hợp giữa giảng lí thuyết với thực hành; Quan tâm đến hình thức dạy tự học, làm việc nhóm, hình thành các nét văn hóa của quốc gia có ngoại ngữ SV đang học; GV phát âm rõ ràng, nói lưu loát. - Sử dụng hiệu quả phương tiện dạy học - Sử dụng nhiều hình thức khác nhau để đánh giá mức độ lĩnh hội và áp dụng bài học của SV - SV nắm vững kiến thức của bài học
Đánh giá cải tiến	<ul style="list-style-type: none"> - Lấy ý kiến đánh giá của SV, đồng nghiệp, tổ bộ môn làm cơ sở lập hồ sơ đánh giá cải tiến sau bài, sau học kì - Lập kế hoạch đánh giá cải tiến - Tiến hành điều chỉnh, cải tiến 	<ul style="list-style-type: none"> - Kết quả phân tích ý kiến đánh giá của SV, đồng nghiệp, tổ bộ môn - Kế hoạch cải tiến quy trình dạy học thể hiện các công việc cần tiến hành với các mốc thời gian cụ thể - Quy trình dạy học đã được cải tiến

mỗi học kì chưa được GV thực hiện.

Thực trạng trên đòi hỏi các trường ĐHNN cần triển khai các biện pháp nhằm đảm bảo GV thực hiện đầy đủ các nội dung cụ thể trong từng bước của quy trình dạy học.

3. Các giải pháp nhằm đảm bảo GV các trường ĐHNN thực hiện đầy đủ các nội dung của quy trình dạy học

3.1. Nâng cao nhận thức của GV về việc thực hiện quy trình dạy học

Mọi hoạt động của con người đều khởi nguồn từ nhận thức bên trong. Nhận thức là nền tảng của thái độ và hành vi của con người. Nhận thức đúng đắn sẽ dẫn đến kết quả là thái độ đúng và hành vi đúng. Vì vậy, các trường ĐHNN thông qua các buổi hội họp, sinh hoạt, tọa đàm,... hoặc bằng hình thức văn bản cần trao đổi để GV nhà trường nhận thức rõ về tầm quan trọng của việc thực hiện nghiêm túc, đầy đủ các nội dung của quy trình dạy học nhằm đảm bảo chất lượng của quá trình dạy học.

3.2. Tổ chức bồi dưỡng phương pháp giảng dạy bậc đại học cho GV

Trên thực tế, nhiều GV không nắm rõ các bước của quy trình dạy - học, do vậy các trường định kì cần tổ chức các lớp bồi dưỡng phương pháp giảng dạy bậc ĐH cho GV đặc biệt là các GV trẻ. Bên cạnh đó, cần thường xuyên tổ chức các hội thảo, tọa đàm về đổi mới phương pháp giảng dạy. Đồng thời tổ chức tuyên dương các GV thực hiện tốt việc đổi mới phương pháp giảng dạy cũng như thực hiện nghiêm túc quy trình dạy học với các hình thức khen thưởng cụ thể nhằm khuyến khích sự tham gia của toàn thể GV nhà trường.

3.3. Xây dựng các tiêu chí đánh giá quy trình dạy học

Xây dựng các tiêu chí đánh giá quy trình dạy - học là hết sức cần thiết giúp các nhà quản lí (trường, khoa, bộ môn) và bản thân GV nhận biết được mức độ hoàn thành các nội dung trong từng bước của quy trình dạy học, trong đó GV chỉ chuyển sang các nội dung công việc của bước kế tiếp khi và chỉ khi nội dung công việc của bước trước đó đã được thực hiện đáp ứng các yêu cầu của tiêu chí đánh giá. Vì vậy, các tiêu chí đánh giá khi xây dựng cần đánh giá được mức độ hoàn thành nội dung các bước của quy trình dạy - học.

3.4. Tăng cường công tác kiểm tra đánh giá việc thực hiện quy trình dạy - học của GV

Trên thực tế, một trong những nguyên nhân khiến cho GV chưa thực hiện đầy đủ các nội dung của quy trình dạy học là do khâu kiểm tra đánh giá chưa được các trường ĐHNN thực hiện thường xuyên, nghiêm túc. Vì vậy, các trường ĐHNN bên cạnh việc kiểm tra nghiêm túc chế độ giờ giấc lên lớp của GV cần quan tâm kiểm tra đánh giá việc thực hiện quy trình dạy học của GV thông qua đề cương môn học, kế hoạch bài dạy. Bên cạnh đó, cần đánh giá việc tiến hành cải tiến của GV thông qua lấy ý kiến phản hồi của SV và đồng nghiệp.

Kết luận

Với vai trò góp phần thúc đẩy nhanh tiến trình hội nhập của đất nước cũng như đào tạo nguồn nhân lực sử dụng thành thạo ngoại ngữ và thực hiện phổ cập ngoại ngữ trong nhân dân, chất lượng quá trình dạy học của các trường ĐHNN có ý nghĩa quan trọng và luôn nhận được sự quan tâm của toàn xã hội. Do đó, thực hiện quản lí chất lượng quá trình dạy học được xem là nhiệm vụ bắt buộc của các trường ĐHNN, trong đó quy trình dạy học là công cụ thiết thực để quản lí. Các trường ĐHNN cần áp dụng các biện pháp đã nêu trên nhằm đảm bảo GV thực hiện đầy đủ nội dung của các bước trong quy trình dạy học góp phần đảm bảo và nâng cao chất lượng sản phẩm đào tạo của nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Đức Chính (2009), *Tài liệu tập huấn KT năng nghề nghiệp cho giáo viên THPT*, Trường Đại học Giáo dục, ĐHQG Hà Nội.
2. Warren Piper, D. (1993), *Quality Management in Universities*, Canberra: AGPS

SUMMARY

Teaching-learning process has been seen as the mean for learning quality management. Conducting all steps in teaching-learning process means lecturers of language universities have participated in managing teaching quality for them and for the institutions. This article presents the situation in implementing teaching process of lecturers in language universities and gives measures for ensuring the full completion of teaching process.